

Voorwoord

Dit is een bijzonder boek. Als ik dit schrijf wil ik iedere letter in hoofdletter zetten. Want echt, dit is een bijzonder boek. Zes auteurs, Rodaan Al Galidi, Rachida Lamrabet, Bart Demyttenaere, Pat Van Beirs, Do Van Ranst en Michael De Cock zaten zo veel uren samen met zes jonge vluchtelingen dat het dagen werden. Dagen waarop de zes jongeren voorzichtig stenen haalden uit de muur die ze rond hun verleden hadden gebouwd. Ze gunden de schrijvers een blik op de littekens in hun hoofden en harten en gaven op die manier mee vorm aan de personages die ze zelf zouden worden in de verhalen die zij vertelden en die de schrijvers optekenden.

Het is een bijzonder boek omdat kinderen en jongeren die onbegeleid in België aankomen of aan de hand van hun ouders de vele grenzen naar hier oversteken, het liefst de deur naar dat verleden gesloten houden, ja, zelfs barricaderen. Er is hen al te vaak gevraagd naar het waarom van hun reis, naar de reden van hun vlucht, waarbij er dan gepeild wordt of die reden gegrond is of niet. Om hier te mogen blijven, moeten ze iedere steen waaronder kakkerlakken van verdriet wegkruipen omdraaien. Hoe gruwelijker de afdrukken in hun verleden, hoe groter de kans dat hun heden en toekomst in België liggen. Maar als ze mochten kiezen, als ze konden kiezen, dan transporteerden ze die deur naar vroeger, zoals in de animatiefilm *Monsters & Co*, naar een opslagplaats van deuren om hem nooit meer terug te vinden. 'Ik kan de deur die naar dat verleden leidt, niet openen want achter die deur zijn de stenen waarmee ik mijn verhaal moet heropbouwen, gloeiend heet', schrijft Rachida Lamrabet

in 'De dingen waar ik bang voor ben'.

Dat zes jonge vluchtelingen met zes auteurs terugkeken op de stappen die hen hier brachten, is slechts een van de redenen waarom *Er zijn geen paarden in Brussel* een boek is om te koesteren. Het plan kreeg twee jaar geleden vorm. 'Gevaar' was het thema van de Jeugdboekenweek. 'Wat doe je als er gevaar dreigt', vroeg men zich af bij LOCUS, het Vlaams steunpunt voor bibliotheken, cultuur- en gemeenschapscentra. 'Dan vlucht je weg.' Zo kwamen ze bij Vluchtelingenwerk Vlaanderen terecht. Ze wilden een project opstarten rond vluchtelingen, rond de vlucht voor gevaar in de literatuur.

Voor ons was het een mooie kans om jonge vluchtelingen aan het woord te laten. Aan hen wordt zelden iets gevraagd. De keuze om te vluchten was vaak niet hun eigen keuze. Ze volgden hun ouders of ze werden door andere volwassenen die zich hun lot aantrokken naar de andere kant van de wereld verscheept, met slechts een doel voor ogen: een leven opbouwen in veiligheid.

Het is een keuze die ze zelf niet maakten, maar waar zij wel de gevolgen van dragen. Positief en negatief. 'Ik ben in België nu. Ik heb niet veel te willen', schrijft Pat Van Beirs in 'Ruiter zonder paard', het verhaal van een jongen die uit Afghanistan vluchtte. Hun jeugd zal altijd opgesplitst worden in een tijd voor de vlucht en een tijd erna. De sporen van de vlucht wissen ze dan weer liever uit in hun geheugen. Maar ook hier rest hen niet veel keuze. Het zijn vaak de jongeren die sneller dan hun ouders de taal leren, die moeten tolken als hun ouders weer eens naar de dienst Vreemdelingenzaken moeten, die in naam van hun ouders de trauma's en geleden gruwelen keer op keer in woorden gieten. Geen wonder dat ze er verder liever het

zwijgen toedoen. Ze willen niet telkens weer terugdenken aan wat geweest is. Diezelfde Zaki zegt: 'Ik wil een normaal, goed leven en in Afghanistan was dat niet meer mogelijk.' Want dit is wat elk van deze verhalen op eigen wijze aantoonst: hoe weerbaar en hoe krachtig deze jongeren zijn en hoe herkenbaar hun verlangens. Ze dromen niet van luxe. Ze dromen van eenvoudig gelukkig zijn.

Wie uit de hel vlucht, verwacht niet in het paradijs terecht te komen. In het beste geval hoopt hij op een zekere normaliteit. De jongeren uit de verhalen spoedden zich niet naar België omdat ze hoorden over landen van melk en honing. Sociale zekerheid is een begrip dat hen even exotisch in de oren klinkt als sneeuw of ijspret. 'Je hebt gekozen voor een leven vol heimwee. Heimwee die nooit zal overgaan', schrijft Michael De Cock in 'Het is echt wel je dag'. Het is een zin die de kern raakt van wat het betekent om vluchteling te zijn. Het is al te eenvoudig en abstract om vluchtelingen weg te analyseren in cijfers en statistieken, om mathematische lijnen te trekken onder hoeveel asielzoekers een land zagezegd aankan. Cijfers helpen ons te vergeten dat het hier om mensen gaat. Mensen die een thuis hadden, een familieleven, die feesten vierden net als wij en die nu niemand meer zijn. Het is de kracht van elk verhaal in deze bundel dat het ons meeneemt in de leefwereld van de jongeren, het zet deuren en ramen op een kier naar de realiteit van een vluchtelingenkamp, het maakt de angst en de onzekerheid tastbaar van jongeren zonder land, en hopelijk biedt het plaats aan mededogen en begrip.

'Hier ben ik dan. Opnieuw herboren', schrijft Rachida Lamrabet in 'De dingen waar ik bang voor ben.' Het meisje in het verhaal heeft ondertussen in België een masterproef geschre-

ven over vrouwenbesnijdenis en heeft een lief. Haar toekomst krijgt stilaan vorm. Of neem nu het verhaal van Nozizwe in 'Nozizwe'. Van bruidschat in Zimbabwe, een meisje dat moest vluchten om niet op haar dertiende uitgehuwelijkt te worden, werd ze in België voorzitter van de Vlaamse Jeugdraad. 'Zelfs de minister luistert naar ons.' Deze jongeren zijn hier om te blijven, ze kleuren mee de toekomst van België in. Geen van hen droomt ervan om languit achterover te leunen en niets te doen. Ze willen vooruit in het leven, het verleden in de kast stoppen en zo snel mogelijk aan die toekomst beginnen. 'Stel dat door een wonder de tijd nu meteen tien jaar vooruitging, wie zou ze zijn? Zou dit kleine meisje veranderd zijn? Zou ze dan met een zachte "g" praten en voor negentig procent Belg zijn geworden?', schrijft Rodaan in 'Svetlana' over het jonge Russische meisje dat vertrok omdat haar vader de journalist in de gevangenis belandde.

Misschien is het een uitnodiging om dit project binnen tien jaar te herhalen. Om te kijken waar elk van de jongeren dan staat of naartoe is gevlogen.

Maar laat dit wonderlijke boekje waar we bij Vluchtelingenwerk zo blij mee zijn vooral een uitnodiging zijn. 'Een beeld zegt duizend keer meer dan woorden', hoor je meestal. Misschien. Maar deze verhalen zeggen tienduizend keer meer dan alle beelden samen van vluchtelingen.

Ze zijn er om te lezen, even weg te leggen, te herlezen en om door te geven.

Vooraf dat laatste: ik hoop dat ze van hand tot hand gaan, ik hoop dat er gefluisterd wordt: 'Hé, dit boekje moet je lezen.' Want als deze jongeren één ding verdienen, dan is het onze bewondering voor hun kracht, moed en doorzettingsvermogen.

Vluchten is alles achterlaten en niet weten wat je zal vinden. Dit boekje kan een houvast zijn, of beter: een bril om naar hen te kijken als mensen die net als wij gewoon gelukkig willen zijn.

Els Keytsman, directeur Vluchtelingenwerk Vlaanderen
september 2015